

Steinfeld Sándor

EMLÉKEZÉS A MINDVÉGIG DERŰLÁTÓ BARÁTRA, ELVTÁRSRA

1941. NOVEMBER 18.

Mayer Ottmárt, A HÍD főszerkesztőjét 1937 nyara elején ismer-tem meg. Emlékszem, első beszélgetéseink állandóan arra készítet-tek, hogy gondolkodjam — nem azon, amit mondott, mert az a véle-ményemmel szinte hajszállra egyezett, hanem — azon, ahogyan mondta, kifejezésein. Az elején úgy gondoltam: a börtön levegőjét és szótárát túlságosan magamba szívtam és ezért tűnik a beszéde szokatlannak, amit használ, a hang újnak. Ahogyan azután magam-ban elemeztem ezt a lelkes fiatalembert, rájöttem: mondanivalója nagyon is emberien hangzik. Hiányzik belőle a sok „forradalmi köz-hely”, amely, minket „öregeket” annyira jellemezett. Megállapítottam: alig van rajta ideológiai tojánhéj, amely sokunkun életünk végéig (úgy tartjuk) ott díszleg, valójában szemetszúróan otrombáskodik. A későbbi barátkozás és közös munka során azt is leszögeztem, hogy marxista iskolázottsága kevésbé olyan rétegezett, mint, ahogyan azt, amíg csak olvastam írásait, föltételeztem. Persze nem ült börtön-ben, nem volt alkalma úgy és olyan rendszeresen tanulni, mint an-nak, akit a monarchofasiszta diktatúra fegyházba zárt. A csak a gya-korlati életben küzdő forradalmár képzettségét féllégális, illegális tanfolyamokon szerezte, olvasással bővítette és vitákban kristályosí-totta.

A harmincas évek elején a mozgalom fölismerte és elfogadta a professzionalista forradalmárról szóló lenini tétel igazságát és he-lyénvalóságát. Ezért igyekezett a helyi vezetőknek olyan életkörülményeket biztosítani, hogy idejüket, munkásságukat minél inkább a politikai célnak szentelhessék. És Mayer Ottmárral is ez volt az eset. 1937 végén a HÍD szerkesztő bizottsága alkalmazta és ezzel addigi kenyérkereseti módjától fölmentette. Ez a lépés Ottmár éle-tében, a HÍD fejlődésében egyaránt döntő fontosságú volt. És végül, de nem utolsó sorban a mozgalom további kibontakozásában is.

1941. november 18-ának szürkülő délutánján a harminc éves Mayer Ottmár a bitófa alatt egy, a kürtösök által túlharsogott és a torkába fullasztott kiáltással minden bizonnyal a magyar szabadsá-

got akarta éltetni. Az élettől búcsúzott, a harctól, mindentől, ami neki drága volt.

Ki volt ez az ember? Ki volt ez a magas, sötétszöke, kékszemű, mosolygós tekintetű, megnyerő hangú, kedves modorú, a legrejtettebb összefüggéseket is gyorsan fölfedő, acél logikájú, csiszolt eszű harcosa az északbácskai városnak, amely ennek a vidéknek a bátor vezetők sorát adta? Ki volt ez a kommunista, akinek közülünk legidegenebb volt a skatulya, a sablon, a szólam? Ki volt ez a minden erényével és hibájával egyetemben nagyszerű ember, aki rövid pár év alatt vált párttagból kerületi titkárrá, közlegényből törzstisztté? Milyen képességek és körülmények formálták azzá, amivé fejlődött? Hogyan formálódott a királyi Jugoszláviában ez a már kisebbségi mivoltánál fogva is másodrendű, háttérbe szorított polgár?

Tudvalevően Ottmárt kitűnő osztályzattal befejezett középiskolája után anyagi körülményeinek erőszaka a továbbtanulásra képtelenné nyomorította. Ezért Pestre vándorolt, ahol valamiféle ösztöndíjat remélt. Ám ez az elképzelés füstbe ment. Hazajött, itt tengettlengett egy ideig. Majd, nem tudni kinek biztatására, reformátussá lett és beiratkozott Kolozsvárott a teológiai főiskolára. Ez teljes ellátást jelentett. Ám, valószínűleg összekülönbözött a minden bizonynyal vastagnyakú szabályzattal-házirenddel és azok vaskalapos képviselőivel és ismét — ezúttal véglegesen — itt van Szabadkán, ahol egy gyerekkori pajtásánál rádiószakmát tanul, majd édesapja segítségével terménykereskedői hivatalnok lesz.

Innen kerül a HÍD élére, válik a mozgalom élharcosává és az marad rövid élete végéig. Bámulatos ez a tucatnyi évi pályafutás és még mielőtt a boncolgatásba belemerülnénk, máris tudjuk, hogy a körülményeknek és az emberi képességeknek tragédiászerű összejátszásával állunk szemben.

●

Az értelmiségi ember jellemének kialakulása szinte kibogozhatatlanul összetett folyamat. És ha az illető olyan forradalmár, aki elfogadta a közmondássá vált marxi tételt, hogy a világot nem elég magyarázni és nem is magyarázni kell, hanem a fejlődésben egyet lépve előre, *szükségessé* vált azt gyökeresen megváltoztatni, akkor ennek a föladatnak részletes megfejtése óriási fölkészültséget igényel. Bevallom, ezzel nem rendelkezem. Megelégszem azzal, ha sikerül az olvasó elé vetíteni bizonyos életföltételeket, amelyekben, akkor a huszas évek végétől 1941 őszéig fejlődött a mozgalom és ha rámutathatok egyes hajtóerőre, amely Ottmárt az élre lendítette. Hangsúlyozzuk, nemcsak a magyar kisebbség ügyének élére. Kerületi titkár volt! A véget ismerjük. Az első csatavesztés során az el-lenség karmaiba került.

●

A rövidke harminc évet élt Mayer Ottmár 1911. november 11-én született Temesvárott. A horthy-fasiszta véredek 1941 szeptember közepén szabadságától és november 18-án életétől fosztják meg. A munkásmozgalomban 1933—34 telén jelentkezik.

Erről a mozzanatról több, akkori aktivistát megszólaltattam. A közöltek alapján megkísérlem a történések menetét fölidézni.

A télben jól esett a munkásotthon meleg kályhái körül ülni és beszélgetni. És, ahogyan a keletkező és megvalósított akciók gyarapodtak, nőtt a tagság száma is a szakszervezetekben. Az ilyen „kandalló előtti” beszélgetésekből gyakran parázs viták fejlődtek. A kérdések „átölelték az egész világmindenséget”. Kezdetben a beszélgetések teljesen spontán alakultak. Később érezhetővé vált — írja Kis Flórián — egy föltétlenül beavatott kéznek az irányítása. Ezek a nyílt tárgyalások nagyon népszerűkké váltak. Sokan éppen miattuk jöttek „be” a szakszervezetbe. (Később, azután ottmaradtak.) És a csoportok is szerveződtek. És mindig akadt, aki a beszélgetésben a szót vitte, aki vezette a tárgyalást. Világos, nagyon is szükséges volt az elővigyázat, nehogy a „kamarabeliek” (értsd: a rendőrség hű szövetségesei, a magukat szociáldemokratáknak tituláló, munkáskamarai alkalmazottak) neszt vegyék a „kommunista aknamunkának” és közbelépjenek. Persze nem az érv erejével, hanem a rendőrségi erőszak érvényesítésével. Később, ahogyan a baloldal számszerinti és eszmei befolyása erősödött, a föllépés is nyíltabbá vált. A Mayer Ottmárral való megismerkedéséről Kis Flórián a következőket írja:

„Az ó év vége—új év eleje lehetett, amikor egy ilyen beszélgető csoporthoz csatlakoztam. Szembe tűnt egy fiatal, szőke, nagyon jóképű, mosolygós fiatalember, akinek érvelése, okfejtése fantasztikusan egyezett az én — abban a pillanatban, még nem nyilvánított — véleményemmel. Laták Pistától megkérdeztem: ki ez a legény? Azt válaszolta, hogy a jeles műkedvelő színésznek-rendezőnek Mayer Bélának a fia, Ottmár.”

Az összebarátkozás gyorsan történt. A közös vélemény egységes frontot kovácsolt. És Ottmár nemsokára a munkásmozgalmi ifjúságnak jeles tagja lett. Közben a Népkörben működött, a KIE-ben (Keresztyén Ifjúsági Egyesület), amely városunkban csöppet sem volt hitbuzgalmi alakulat, hanem a baloldali ifjúság egyik tribünje. Minderre lehetőséget a református egyházközösség akkori lelkésze Kek Zsigmond és munkássága nyújtott. Kis Flórián minderről Laták révén értesült. És lassan kialakult egy bensőséges baráti hármás. És amikor 1934 nyarán a munkásotthon az addiginál nagyobb helyiségbe költözött, lehetőség nyílt a kultúr munka kiszélesítésére. Ehhez vezetőbizottságot szerveztek, amelyen belül tömörült a munkás kultúra aktivistáinak színe-java. A legkiemelkedőbbek voltak: Kaufman Andor, Kovács János (Apuci), Lajčo Lendvai, Laták István, Lukács Gyula, Svetozar Malušev, Mayer Ottmár, Szabó Géza, Tarkói Márton és Zárics Ágnes. A munkásotthonbeli előadások tartására megnyertek jónéhány helybeli egyetemi tanárt. Részben ezek révén, részben más kapcsolatok segítségével Belgrádból, Zágrárból jöttek előadók, a szóbanforgó témák kiváló szakemberei. Ez a munka annyira kiszélesült, hogy valóságos szabad-egyetemmé terebélyesedett az egykori kályhák köré csoportosult tere-fere.

Ottmár későbbi (NÉPSZAVA-beli) szereplését Kis Flórián ismerte. Tudott a Cseh Károly szervezte vitákról, amelyekben Ottmár „térdig állt a vérben”. Amikor később Ottmár a HÍD főszerkesztője

lett, arról tőle magától értesült. Éspedig oly módon, hogy egy szép napon megkérte, ne csak a KORUNK-nak írjon, de a HÍD-nak is.* Így lett Ottmár az ő névadó komája.**

Akivel csak Ottmárról beszéltem, mindenki hangsúlyozta, hogy bámulatos gyorsan megnyerte az emberek szeretetét. Mindig mosolygott, jóízűket nevetett. Sohasem volt leereszkedő, hamisan bizalmas. Mindenkivel gyorsan és egyszerűen értett szót. Előadásai világosak, meggyőzőek voltak. Egyes elvtársaktól hallottam:

„Olyan tisztán, érthetően magyarázta a legbonyolultabb folyamatokat is, hogy a végén csodálkoztunk: hogyan is nem értettük meg még előbb, amikor mindez, egyik a másikból olyan világosan következik?”

Jóllehet mindenki tisztelettel nézett föl rá, nem volt „vezető”. Elsősorban emberiességét becsülték, eszét, tudását, szolgálatkészségét, higgadtságát. A derűlátás alapvető jellemvonásai közé tartozott.

Amint látjuk, az erre az időre vonatkozó visszaemlékezések olyan Mayer Ottmárt állítanak elénk, aki csekélynek semmiesetre sem nevezhető marxista, elméleti tudással rendelkezik. Tudnunk kell, hogy Maluševnek, aki géplakatosból vált szakszervezeti vezetővé, szakemberré, könyvelővé, újságíróvá, szerkesztővé, már akkor is tekintélyes és alapos volt az elméleti fölkészültsége. Lehetséges volt, hogy egy „írástudatlan”-nal is „egy nyelven” beszéljen, ha az saját eszéből fején találta a szöveget. Ám az ilyesmi a „megesett” kategóriába tartozott. Hogy ő valakinek a véleményével nem egy gyakorlati kérdésben, hanem egy fejtegetésben egyezzzék, azonosuljék, az csak megfelelő elméleti rostálás után történhetett meg. És az ilyen beszélgetésekben jobban fölmérte az illetőt (persze annak sejtelve sem volt arról, hogy ő most vizgázik) mint az ma az egyetemi fölvételi vizsgákon történik.

De a tudásnak ezt a fokát Ottmár nem szerezhette a gimnáziumban és odahaza sem. És az önképzés sem adott erre lehetőséget, különösen, ha tudjuk, hogy erre nem állott rendelkezésére az évek hosszú sora. Azidőtájt a marxista-leninista tudást nem tanították nyilvános tanfolyamokon, iskolákban, stb. Titkos összejöveteleken hangzottak el az előadások, a tilos témák és betiltott könyvek magyarázata. Csakis ez volt a módja, hogy börtönön kívül képezze magát az elégedetlen ember, aki a forradalom útján elindult.

Nos, Szabadkán — úgyszólván — minden időben működött néhány ilyen „tanfolyam”. A harmincas évek elejétől kezdve pedig egyre több. A munkásotthonban folyó munkát — jobban mondva annak körvonalait láttuk. Ám Ottmár, már — hogy úgy mondjuk — kész emberként került ide, akinek továbbképzése a gyakorlati mun-

* A KORUNK a két háború között Kolozsvárott megjelenő, nagytekintélyű, baloldali folyóirat volt.

** Kis Flórián Svetozar Malušev írói neve.

kában folyt és fölkészültségét a gyakorlati munkában szerzett tapasztalatai gyarapították. Az így egyre terebélyesebbé vált tudással még eredményesebben oldotta meg a föladatokat. De hogyan jutott *idáig*? Ki segítette? Ki vezette be az első csoportba? Mikor nyilvánult meg benne az elégedetlenség az értelem vonalán? E kérdésekre föltétlenül válaszolnunk kell.

A fasizálódó Jugoszláviában csak jóbarátban lehetett egy fiatal értelmiséginek akkora bizalma, hogy kövesse egy ilyen csoportos összejövetelre, értekezletre és annak lelkes tagjává váljék. Ez a folyamat nem lehetett valamiféle „fölsőbb sugallat” eredménye.

Ottmárnak volt két gyerekkori pajtása. Az egyikkel, Jancsó Károllyal, ez a viszony, mivel nem politizálódott, megmaradt, de megrekedt azon a fokon, ahol a kapcsolat zavartalanul fönnáll. Aki előbbement — esetünkben Ottmár — látván pajtásának részben társadalmi helyzetéből fakadó kötöttségét (önálló iparossá vált) nem fезegette a hűrt, hanem tovább haladt a maga útján nem megszakítva az összeköttetést sem. Később, amikor segítségre volt szüksége, ez a régi jópajtás többet kockáztatott, mint töle Ottmár elvárta.

Aki a munkásmozgalom felé hídul szolgált, az a másik volt: Simokovics Rókus, a mozgalom későbbi Jimmy Higginse*, a mindenre kész, lankadatlan harcos, az odaadó elvtárs és barát.

Három legénypalánta vetődött össze Palicson a főbejárat körül. Egyikük (Rókus) újságot árult, a másik kettő osztálytárs. Összeismerkedtek: a féllábára sánta rikkancs és a két „urifü”. Hamar jópajtások lettek. A két diák Rókustól detektívregényeket kapott. Életükben ez volt az első, iskolán kívüli olvasmány. Később Rókus könyvkötészeti tanonc lett. Karcsit apja a postához adta „inas”-nak. Csak Ottmár tanult tovább a gimnáziumban. Megegyeztek: Ottmár naponta elmagyarázza nekik, amit az iskolában tanulnak. De Karcsi nemsokára kimaradt, viszont Rókus — amennyire Jancsó emlékszik — végig diákja volt Ottmárnak. Ez a körülmény — gondolom, azok számára, akik ismerték — megfejtí: hol szerezte Rókus széleskörű ismeretét és tudását, amely bizonyosan nem az inasiskolából származott. Rókus a nyomdaipari munkások szakszervezetének lett a tagja és ennek könyvtárát — ahogyan mondogatta — elejétől-végig elolvasta. Volt ott komoly irodalom is, marxista művek, de fércmű is. Ahogyan ez lenni szokott. Természetesen a könyvek javarészt Ottmár is elolvasta. Ám az olvasott marxista irodalom hatása valójában csak később nyilvánul meg. Amikor olyanná vált, hogy értse is és magáévá tegye!

Mert Ottmár, mint nemzedékének többi tagja, ízében-vérében magyar nacionalista volt, sőt revizionista — persze *akkor*! Más nem is lehetett. Az elnyomatás, amelyet a magyar nemzetiség, a „Govori državnim jezikom!” árnyékában nap mint nap egyre jobban érzett, valamint otthona is csak ezzé alakíthatta. Amikor 1931-ben ke-

* Jimmy Higgins Upton Sinclair, amerikai szocialista regényíró egyik alakja, aki a mozgalom mindenesének, szorgalmasának jelképévé vált.

zében a kitűnő érettségi bizonyítvánnyal a gimnáziumnak hátat fordított, a továbbtanuláshoz anyagi lehetősége nem volt. Amint előbb mondtuk, fölment Pestre. Azt remélte, kap ösztöndíjat és bejut az egyetemre. Ez a kísérlete — mint tudjuk — nem járt sikerrel. Egy ideig kertészként biztosította betevő falatját, majd hazajött. Ám a tanulásvágy nem hagyta nyugton. Hallott valamit a kolozsvári református teológiáról. Evangélikus felekezeti hovatartozását reformátusra cserélte és nekivágott az erdélyi útnak. Az első lépés sikerült. Bekerült a főiskolára. Ez teljes ellátást is biztosított. De nem telt el egy év és Ottmár újra itthon volt. Bevonult, leszolgálta a maga kilenc hónapját, letette a tiszti vizsgát és leszerelt. Akkortájt 1932-ből 1933-ba fordulhatott az idő. Apja segítségével, aki nemcsak műkedvelő színész volt, de terménykereskedő is, egy ilyen irodában álláshoz jut, amikor is a HÍD alkalmazza.

Időközben szellemvilága lépésről-lépésre gyökeresen átformálódik. A kisebbségi sorsával elégedetlen ifjúból osztályöntudatos forradalmár válik. Osztályöntudatosat mondok, mivel annyi sok társával együtt Ottmár is fölismerete, hogy az osztályát veszített kispolgár sorsa végleg összeforrott a dolgozó népével. Fölismerete, akkor cselekszik a leghelyesebben, ha minden képességét a fönnálló körülmények, a hatalmi és gazdasági viszonyok megváltoztatásának szolgálatába állítja. Ennek az átváltozásnak befejező, záró akkordjait, Kis Flórián szavaiból már megismertük. A kezdet kezdete a vérpadig hú Simokovics Rókusra utal. A főtanítómaster Cseh Károly volt. Neki köszönheti marxista alapozottságának végső kifermálását. Cseh Károly, aki azidőtájt a NÉPSZAVÁ-t szerkesztette, előbb Adán tanítóskodott. A pártvezetőség rábízta a lap szerkesztését és így beköltözött Szabadkára. Ő forradalmi tevékenységét a Nagy Októberi Forradalomban kezdte. A jéniszei I. Magyar vörös brigád századparancsnoka volt. A szerkesztőbizottságába bevonta Mayer Ottmárt is. Lukács Gyulának köszönhetjük ezt az adatot. Biztosra vehető, hogy a két ember ismeretsége, barátsága ekkor kezdődött.

És a jövendő párttitkár ideológiai építésében része van a szabadkai munkásifjúság kultúrmunkásainak, elsősorban Nádor-Malusev Paulának, Zárics Ágnesnek, azoknak a tanfolyamoknak, előadásoknak, amelyek — akár csak az egész országban — Szabadkán is folytak. Ebből a forrongó-fortyogó kohóból került ki azután az a Mayer Ottmár, akit már megismertünk.

Amint Tito marsall a Kommunista párt 5. kongresszusán tartott beszámolójában megállapította, már a párt tisztítását megelőző években egyes városokban a párttagokból és pártonkívüliekből álló csoportok fokozódó aktivitással működtek a maguk területén. Így volt ez Szabadkán is. Noha az 1935 őszen az egész országban végrehajtott, nagyméretű letartóztatás az összekötő vonalakat végtelenül összekuszálta, az általános aktivitás olyan nagy méretű volt, hogy, aki kikerülte a fogdmegek pórázát az igyekezett munkáját folytatni. Egyben az épen maradt alapszervezetek — és Szabadkán volt egy ilyen ifjúkommunista csoport — sorait szorosra vonva és a maga kö-

reben továbbműködve, várta a magasabb szerv jelentkezését és a kapcsolat föl vételét. Csakis így magyarázható, hogy, amikor Szabadkán nem volt helyi pártbizottság — az ismertebbek közül egyedül Szabó Géza és Matko Vuković volt itthon — hatalmas erővel, lendülettel és sikerrel folyt a kultúr munka.

A HÍD-ban (amelyet 1934-ben ifjúsági folyóiratként indított el Lévay Endre) a baloldali írástudók közreműködése egyre érezhetőbbé válik. 1936-ban a lap jobboldali támogatói a főszerkesztő Lévay Endrét egyre nehezebb helyzetbe hozták, abban a reményben, hogy a baloldallal való szakítást kikényszeríthetik. Am Lévay az újságot inkább barátainak, a baloldal képviselőinek adta át, akik, ezután, különösen, hogy Mayer Ottmár leszerelt és átvette a HÍD főszerkesztését, hatalmas munkát fejtettek ki. Rövidesen a HÍD a munkásmozgalm, a szabadságáért küzdő magyar nemzetiség demokratikus erőinek központi sajtószervévé vált. Példányszáma, híveinek tábora mind jobban nőtt, szélesedett. Maga köré állandóan újabb munkatársakat toborozva befolyása növekedett és hangja mind erősebbé vált, meszebb hallatszott.

1938-ban, amikor a lap belső átszervezése befejeződött, a külső szervezési alap megteremtésében Ottmár terve Kolumbusz tojásaszerű, nagyvonalú elgondolás volt. A HÍD táborának mintegy kétharmada a lapot példányonként vette. Sőt akadt előfizető, aki a díjat a terjesztőnél fizette be. A terjesztők egy része még az egykori SZERVEZETT MUNKÁS ill. NÉPSZAVA terjesztője volt. Ottmár bejárta mind a helységeket, ahol a HÍD fogyott és mindenütt bizottságokat alakított, ún. terjesztő bizottságokat. Az ő gondjukká tette a lap ügyét. Megbeszélte velük, hogy a terjesztésért járó %-ból fedezik a költséget, amely a levelezéssel, utazással, stb. jár. Világos, hogy a bizottság annál több anyagi eszköz fölött rendelkezett, minél több lapot adott el. A szerkesztőbizottság gondos grafikonokban tüntette föl az egyes helységek forgalmát. Ennek közvetlen hasznát a kiadóhivatal látta, amelynek pénzügyi oldala Malušev gondos és pontos kezébe került. Már ezt az átszervezést követő sajtókonferencián a grafikonok váratlanul nagy szerephez jutottak. A kiküldöttek pontosan látták mind a maguk, mind a többiek aktivitásának eredményét és bizony egyes lemaradozó helységebelieknek alaposan meg kellett okolniok: miért esett a példányszám?

Persze ezek az összejövetelek — sajtókonferenciák semmiben sem hasonlítottak ahhoz, amit ma e szóval nevezünk. Itt a terjesztő bizottságok képviselői gyűltek össze a lap szerkesztőivel és megtárgyalták mindazokat a kérdéseket, amelyek az olvasó és a lap viszonyából fakadtak. Szó esett cikkekről, valamint arról, ami újat a szerkesztőség a jövőben bevezetni szándékozik, az eddigin másítani kíván. Ezután — mintegy befejezésként — következett Ottmár beszámolója az általános politikai helyzetről és ezt követően a vita. Végül borítékokban szétosztottuk ama cikkeknek a kefelenyomatát, amelyek „szerkesztőségen kívül álló ok miatt” nem láttak napvilágot. Ilyen kezdetben szép számmal akadt. Később, főként, mivel a munkatársak megtanultak burkoltabban írni, no meg a cenzúra is engedett a negyvennyolcból, többnyire megelégedett néhány szó, vagy sor tör-

lésével, esetleges átfogalmazásával, nem húzta át az egész írást. Így ez az anyag eltűnt a napirendről. Olyannyira, hogy az elvtársak szinte kiábrándultan vették tudomásul, hogy a lap már „nem ír olyan élesen.”

Mondani sem kell, hogy a terjesztő bizottságok élén az illető helység kipróbált harcosa állt. A HÍD terjesztése pártföladat volt. Nem ritkán a bizottság tagjai a helyi pártbizottság tagjai is voltak. És ahogyan a HÍD tömegesült, úgy vált szava a Párt szavává. Nem kis föladat volt ez a monarchofasiszta diktatúra idején, a rendőrségi terror teremtette körülményekben hónapról-hónapra legálisan és értelmesen megmondani a mit és hogyan. Kezdetben (1936—37) a lap Belgrádból kapott segítséget (cikkeket természetesen). Később ez a támogatás fölöslegessé vált. Egy értékes jellegzetessége is volt a lapnak. Rendszeresen megjelentek benne a mitrovicai fegyházban élő elvtársak írásai.

És ebben a szervezési munka mellett állandó utazásokkal, tárgyalásokkal teli életében Ottmárnak arra is jutott ideje, hogy megírja a mindenkori „Világszemlé”-t. Sőt riportokat is írt és kisebb nagyobb publicisztikai írásokat. Fáradhatatlan volt.

1940 decemberében letartóztatta a rendőrség. Ebből a szabadságvesztésből 1941 áprilisának elején szabadult. Néhány nap múlva bekövetkezett a horthy-fasiszta megszállás. A pártmunkát át kellett szervezni. És Ottmár ott volt az élen. Míg végül szeptember elején a véredek hálójába került.

Letartóztatásának körülményeire jellemző, hogy Ottmárnak, akinek találkozója volt egy vidéki küldöttel, elvtársai tanácsolták — tekintettel, hogy ahonnan ez a küldött jön, abban a helységben végbement nagyobbarányú letartóztatásokról hallottak — ne menjen oda, hanem helyette valaki más, aki — ha „tiszt a levegő” — az illetőt Ottmárhoz vezeti. Ám ilyenvalaki sebtiben nem akadt. Ekkor azt javasolták: ne menjen, hanem a községgel más módon vegye föl a kapcsolatot. Ottmár kijelentette: „Ha másról volna szó, én is ugyanezt mondanám. Ám, ha a találkán senki se jelenik meg, az messze-menő bonyodalmat okozna. És egyedül csak én mehetek oda. Tehát mennem kell! Én vagyok a párttitkár. A munkáért én felelek.” És ment Ottmár a kopók kezébe. Akivel találkoznia kellett, azt pár nappal előbb letartóztatták. A találkozót elárulta és ráállt, hogy a hóhérségeket odavezeti.

Befejezésül idézzük Mayer Ottmár utolsó írását, amelyet pár perccel kivégzése előtt vetett papírra:

„Édes anyám... Mindennel leszámoltam. Csak egyet sajnállok, hogy legalább három hónapig nem élhetek még. A bosszú azonban nem fog elmaradni. Azt hiszem, hamarosan minden rendbejön. Teljesen nyugodt vagyok. Vigyázzatok kislányomra. Ottmár...”

Erről a búcsúlevélről Nagy Ferenc, a Szövetségi végrehajtó tanács tagja a következőket mondta Mayer Ottmárnak a Forum bejáratí csarnokát díszítő mellszobrának leleplezésekor:

„Ezt halála órájában csak olyan ember írhatta le, akinek kegyetlen kínzások után is maradt elég erkölcsi ereje élet és halál mezsgyéjén át a jövőbe menteni a meggyőződés erős bizonyosságát, harcba küldeni maradék erőinek utolsó tartalékát... A mozgalmi ember, a szervező, a vezető néma fenyegetéssé meredett 1941. november tizennyolcadikán a szabadkai kaszárnyasáros udvarán. De Mayer Ottmár, az elkötelezett harcos, tudatos közíró tovább küzdött és küzd a humanizmus és a haladás erőinek kötelékében azért a jobb, emberséges társadalomért, amelyért mindent feláldozott, amit feláldozhatott.”

És akkor 1941. november 18-án már az egész országban lángolt a fegyveres küzdelem a Jugoszlávia nemzeteinek és nemzetiségeinek saját erejével, valamint a szovjet hadsereg testvéri segítségére támaszkodó népfőlszabadító harcban. És a dicsőséges Petőfi-zászlóalj áldozatkész, lelkes harcosaiban életre kelt és tetté vált sok minden, amit a majdnem kiirtott élgárda, Ottmár, a HÍD, a NÉPSZAVA jelentett és hirdetett.

A novemberi áldozatok vezérlő szelleme ott volt az emberi méltóságot megalázó, népszabadságot letipró rablóbanda főlszámolásáért és megsemmisítéséért dörgő fegyverek tüzeiben és ott a diadalmenetben.

És, amikor 1945 nyárvégén összehívtuk a munkás sajtó első szabad sajtóértekezletét, azzal a céllal, hogy újjászervezzük és folytassuk az elnémított folyóiratot, bejöttek az életben maradt, régi terjesztőbizottsági tagok, büszkén hordva mellükön a kitüntetések. Nem egy közülük hadirokkant, akit felesége, vagy gyermeke támogatott a szakszervezeti otthonba.

A megemlékezés első szava Ottmárt, Rókust idézte. És a HÍD önjerejéből újra indult. Nem kért hivatalos anyagi támogatást. Azt megkapta a terjesztő bizottságok följánlásaiban. Azt arattuk, amit Ottmár és a többi meggyilkolt vetett.

REZIME

SEĆANJE NA VEĆITOG OPTIMISTU, PRIJATELJA I DRUGA 18-OG NOVEMBRA 1941.

U svojim sećanjima autor prikazuje lik Ottmára Mayera i njegov životni put od dečaka do borca kojeg su okupatorske fašističke Hortijeve vlasti pogubile novembra 1941. kao tridesetogodišnjaka u punom usponu njegove revolucionarne ličnosti.

Na osnovu iskaza savremenika, autor prati razvojni put dečaka, prikazuje njegov krug prijatelja, napore da se pod veoma teškim uslovima obrazuje i ispolji svoju bogatu i svestranu ličnost kroz društvenu i političku aktivnost. Autor, koji je i sam bio jedan od značajnih saradnika predratnog Hída i prvi posleratni urednik ovog časopisa, upoznaje Mayera sredinom 1937. godine, tako da je u mogućnosti da na osnovu utisaka i doživljaja ocrtá lik i rad ovog

intelektualca u periodu kada je njegova aktivnost najsvestranija i kao revolucionara-partijskog funkcionera i kao marksističkog publiciste-stvaraoca. Autor saopštava niz podataka o ličnim prijateljima i partijskim drugovima Mayera, o časopisu *Híd*, koji je Mayer uređivao, o saradnicima ovog časopisa iz mitrovačke kaznionice i onih koji su bili na slobodi, o mreži rasturača-aktivista ovog legalnog organa KPJ na mađarskom jeziku.

Svoja sećanja autor završava iznošenjem okolnosti pod kojima je pogubljen Ottmár Mayer i daje osvrt na ponovno oživljavanje časopisa *Híd* u socijalističkoj Jugoslaviji leta 1945. godine.

ZUSAMMENFASSUNG

ERINNERUNG AN EWIGEN OPTIMISTEN, FREUND UND GENOSSEN DEN 18. NOVEMBER 1941

In seinen Erinnerungen stellt der Verfasser die Gestalt von Ottmár Mayer, dessen Lebensweg vom Knaben bis zum Kämpfer dar, der im November 1941 als Dreissigjähriger auf dem Höhepunkt seiner revolutionären Persönlichkeit von Hortys faschistischer Besatzungsbehörde hingerichtet wurde.

Aufgrund der Aussagen der Zeitgenossen, verfolgt der Verfasser den Werdegang des Knaben, schildert dessen Freundeskreis, dessen Anstrengungen sich unter äusserst schweren Umständen auszubilden, sowie seine reiche und vielseitige Persönlichkeit, durch gesellschaftliche und politische Tätigkeit zum Ausdruck zu bringen.

Der Autor, der selbst einer der bedeutenden Mitarbeiter der Zeitschrift „*Híd*“ (Brücke) aus der Vorkriegszeit war, und der erste Nachkriegsredakteur, lernt Mayer Mitte 1937 kennen, so dass er in der Lage ist, aufgrund seiner Eindrücke und Erlebnisse, die Gestalt und die Arbeit dieses Intellektuellen in einem Zeitabschnitt zu schildern, als dessen Tätigkeit sowohl als eines Revolutionärs-Parteifunktionärs als auch eines marxistischen Publizists-Schöpfers am vielseitigsten war.

Der Verfasser teilt eine Anzahl von Angaben über persönliche Freunde und Parteigenossen von O. Mayer, über die Zeitschrift „*Híd*“, die Mayer als Herausgeber leitete, über die Mitarbeiter dieser Zeitschrift aus der Strafanstalt Mitrovica sowie über jene Mitarbeiter die in Freiheit waren, über das Netz der Verbreiter-Aktivisten dieses legalen Organs der KPJ auf ungarischer Sprache, mit.

Seine Erinnerungen schliesst der Autor mit der Schilderung der Umstände unter denen Ottmár Mayer hingerichtet wurde, und gibt einen Rückblick über die Bemühungen um die Wiederausgabe der Zeitschrift „*Híd*“ im sozialistischen Jugoslawien im Sommer 1945.